

Лекція № 7 Тема: Історія та розвиток медицини Київської Русі та у Європі

План

1. Особливості розвитку медицини Київської Русі
2. Медицина Західної та Східної (Великої) України
3. Лейденська школа. Ятрохіміки
4. Розвиток теоретичної та клінічної медицини в Англії
5. Медицина в Німеччині, видатні вчені-медики Швейцарії
6. Заснування Паризької хірургічної академії
7. Італійська медична школа

ЛІТЕРАТУРА

1. Шегедин М.Б., Мудрик Н.О. Історія медицини та медсестринства. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. — 328 с.
2. 2. Верхратський С.А., Заблудовський П.Ю. Історія медицини. — К.: Вища шк., 2001. - 431 с.

На протязі багатьох століть християнства на Русі милосердя, допомога ближньому були одним з найвизначніших моментів в житті населення. Святі Козьма і Даміан, великомученик і цілитель Пантелеймон – це люди, які мали великий Божий дар зцілювати людей. Вони спасли від хвороб багатьох, але самі були страчені на смерть за те, що проповідували Христа, за те що слідували за Ним і жили так як вчив Господь. Саме ці святі лікарі отримали велике шанування серед простого і знатного люду. Разом із християнством, що прийшло на Русь з Візантії понад 1000 років тому, були успадковані високі духовно – моральні чесноти, що втілювались в служінні ближньому. В нашій Батьківщині, як і взагалі в світі, християнство отримало справу лікування хворих під свій безпосередній нагляд. Церковний устав св. князя Володимира оголосив лікарні церковними закладами, а “лечців”- людьми церковними, підлеглими єпископу. Самий князь, прийнявши хрещення, будував церкви та лікарні, встановив десятину для жебраків, сиріт та хворих. Як засвідчують літописи, князь Володимир звелів розшукувати по місту хворих та приносити їм додому їжу. Теж саме робили князі Андрій Боголюбський та Костянтин Всеволодович, які будували спеціальні палати при церквах, в яких “покоїли” важко хворих. З Візантії, разом із християнством, на Русь прийшли й деякі погляди на лікарську справу, зокрема, як на предмет безпосереднього відомо Церкви. З прийняттям християнства на Русі почали з’являтися “лікарі – ченці”. Монастирі стають в цей час осередками розвитку наук та мистецтв, визначними культурними, політичними, освітніми центрами. Міцніють політичні та культурні зв’язки України – Русі з Візантією як православною канонічною мітрополією. Освічені ченці вже можуть користуватися медичною літературою на грецькій мові “Аскліпово та Галіна” (від Асклепія та Галена). Відомі й переклади старослов’янською, наприклад “Галінове на Іппократе” – коментар Галена до праць Гіппократа. А перекладами з іноземних мов займалися, як відомо, теж в монастирях.

Відомий дослідник давньоруської культури митрополит Серафим Чичагов писав: “Перші зернята медичних знань були занесені в Русь з Греції з прийняттям християнської релігії, й першими розповсюджувачами медицини у нас були ченці, переважно з Афонської гори”. З Візантії, напевно, потрапили в наші монастирі книги з медицини. Так, в бібліотеці Кирило – Білозерського монастиря серед книжок, написаних св. Кирилом, знаходиться праця, де пояснюються деякі природні явища – явне запозичення з праць давньоримського лікаря Галена. Але найвагоміший внесок у розвиток медицини був зроблений саме Києво – Печерською Лаврою. Монастир цей був заснований у 1051 році прп. Антонієм, який прийшов із святої гори Афон (Греція), де двадцять років віддав служінню Богові та набуванню освіти. Там, на Афоні, св. Афанасієм була заснована “больніца больных ради”, там збиралися медичні знання

До середини XVII століття Україна перебувала під пануванням шляхетської Польщі. Внаслідок поразки у визвольній боротьбі Богдана Хмельницького та змови Росії і Польщі, згідно з Андрусівським миром (1667 р.) Лівобережна Україна відійшла під панування Росії, а Правобережна Україна та Галичина залишилися під окупацією Польщі. Враховуючи історичну ситуацію, яка склалася, розвиток медицини в цих регіонах України мав свої особливості. Західна Україна Більшість населення краю була неграмотною або малограмотною. До соціального та економічного гноблення додавалось і національне. Результатом незадовільного стану населення західноукраїнських земель була висока захворюваність гострими та хронічними інфекційними хворобами і висока смертність. Висипний та черевний тифи, дизентерія, туберкульоз, трахома, венеричні хвороби мали масовий характер. Перші спроби організувати лікувально-санітарну справу в Західній Україні відносяться до другої половини XVIII століття. У квітні 1870 року на території Західної України була створена Краєва рада здоров'я, в обов'язки якої входило здійснення заходів щодо організації медичної допомоги населенню. Андрею Крупинському було доручено створити на західноукраїнських землях систему медичної служби і медичної освіти за планом лейб-медика імператриці, професора Віденського університету Герарда ван Світена. Перед протомедиком Галичини Андреем Крупинським був непочатий край роботи. Як просвітитель і гуманіст, він вступив на землю України з благородними помислами і намірами - утвердити в краї дух милосердя, оздоровлення людини, екологічної чистоти та безкорисливу турботу про материнство і дитинство. Крупинський прагнув, щоб людина стала надбанням народу і служила народові. Тому першочерговим завданням він вважав відкриття у королівстві якнайбільше медичних навчальних закладів. Андрей Крупинський закликав лікарів до глибокого пізнання таємниць медичної науки, щоб бути гідними спадкоємцями Гіппократа. Адже, за мудрим висловом Крупинського, краще хворіти без лікаря, ніж з допомогою лікаря-невігласа. Урочисте відкриття Львівського акушерського колегіуму відбулося 1 жовтня 1773 р. Цей день ознаменував зародження середньої медичної освіти на західноукраїнських землях. Навчання в колегіумі було безкоштовним. Більше того, слухачі перебували на повному утриманні землевласників, які скеровували

їх на навчання. З губернаторського фонду вони одержували по одному гульдену на тиждень. За статутом, навчання в колегіумі тривало один-три роки. При колегіумі діяли курси прискореної підготовки акушерок. Це сприяло значному поліпшенню акушерського обслуговування в королівстві. Акушерки, які сумлінно ставилися до виконання своїх обов'язків, щорічно одержували грошову винагороду - від 100 до 200 флоринів. За десять років існування (1773-1783 рр.) Львівський акушерський колегіум випустив понад сто спеціалістів, у тому числі трирічним терміном навчання. Дипломи і свідоцтва завірялися підписами Андрея Крупинського і секретаря Франціска Альбріха, скріплювалися печаткою університетського медичного колегіуму. Андрей Крупинський, за метричними даними, народився 11 листопада 1744 р. у містечку Беляни (Польща) в багатодітній сім'ї: він мав двох братів і трьох сестер, їхні метричні свідоцтва зберігаються в Белянському костьолі. У 1772 р. Андрей Крупинський, успішно закінчив університет і став доктором медицини. Андрей Крупинський - особа багатогранна, учений з енциклопедичними знаннями - був глибоко віруючою людиною. Його праці закінчуються зображенням ангела-охоронця і початковими літерами латинських слів "Quam ad majorem Dei Gloriam", що в перекладі означає "Для більшої слави Бога". Андрей Крупинський подбав про заснування університету у Львові. Імператорський декрет про його відкриття з'явився у жовтні 1784 р. Університет почав діяти у листопаді того ж року з факультетами: теологічним, філософським, юридичним і медичним. У 1784-1786 рр. деканом медичного факультету був проректор медичного колегіуму Якоб Костшевський - соратник Андрея Крупинського. З часом акушерська школа при Львівському університеті (1784-1875 рр.) була перейменована на імператорсько-королівську школу акушерок (1875-1918 рр.), державну акушерську школу (1919-1939 рр.), фельдшерсько-акушерську школу (1939-1954 рр.), Львівське медичне училище (1954-1993 рр.), Львівський державний медичний коледж (1993-2001 рр.), Львівський державний медичний коледж ім. Андрея Крупинського (з 2001 р.).

Деяко інакше розвивалась медична справа та освіта в тих регіонах України, які після третього поділу Польщі перейшли під панування Російської імперії. Це стосувалось Східної (Великої) України. У середині XVIII століття запроваджувалась система медичного обслуговування, згідно з якою в губерніях створювалися прикази громадського піклування (так звана приказна медицина). Але рівень надання медичної допомоги міському населенню в установах цієї системи був низьким, а в селах їх практично не існувало. Київська академія відіграла значну роль у підготовці медичних кадрів у зв'язку з організацією шпитальних медичних шкіл. Протягом менше як 14 років (з 1784 по 1798 рр.) з Київської академії вступили до медичних шкіл понад 300 осіб. На честь Петра Могили академія називалась Києво-Могилянською. Петро Семенович Могила (31.12.1596-11.01.1647) - митрополит Київський і Галицький - народився в сім'ї господаря (князя) Валахії та Молдови. Князівське походження та багатство відкривали шлях до державної та військової діяльності, але він обрав духовну сферу, отримавши початкову освіту у Львівській братській православній школі. Далі навчався в кількох університетах Західної Європи. Його висока освіченість, вченість, гострий розум, начитаність, висока культура вражали сучасників.

Якийсь час Могила був військовим, але швидко постригся в ченці. Його духовна кар'єра була вражаюче стрімкою. Вже 1627 р. Могилу обрали настоятелем Києво-Печерського монастиря, а в 1632 р. - митрополитом Київським і Галицьким. Могила був меценатом і покровителем наук та мистецтв, заснував Київську колегію. Його зусиллями і коштами було вперше ґрунтовно реставровано Софіївський собор і багато споруд Києво-Печерського монастиря. Могила вважався сучасниками хорошим оратором і вправним полемістом. Його перу належить кілька книжок релігійно-філософського змісту, наприклад "Євангеліє учительне", а також багато проповідей полемічного змісту. Серед українських учених пізніших часів слід згадати Єпифанія Славинецького. Закінчивши Київську братську школу, він вчився за кордоном, потім був викладачем у Києво-Могилянській колегії, став ченцем. На запрошення царя Олексія Михайловича переїхав разом з Арсенієм Сатановським до Москви для виправлення за першоджерелами релігійних книг. Йому належить переклад слов'янською мовою (1658 р.) скороченого підручника анатомії Андреа Везалія "Врачевська анатомія с латінська от книги Андреа Вессалия Брукселенська". Переклад був зроблений для першої медичної школи в Москві в 1654 р. Йому належить книга про здорове виховання дітей - "Гражданство обычаев детских". Іван Полетика (1722-1783 рр.) медичну освіту здобув у Лейденському університеті. Дисертацію "Про природжені захворювання" він захистив успішно, його було рекомендовано професором медичного факультету Кільського університету в Німеччині. Пробув він на цій посаді 2 роки і за своїм бажанням повернувся на батьківщину. Його спочатку було призначено головним лікарем генерального шпиталю у Петербурзі. Тут йому довелось налагоджувати медичне і господарське обслуговування хворих солдатів. В одну із своїх поїздок в Україну він завербував і привіз 50 учнів з українських колегій до Петербурга для навчання в госпітальних медичних школах. Серед лікарів-учених, які велику увагу приділяли вивченню засобів запобігання чумі і її лікування, слід згадати доктора Данила Самойловича. Данило Самойлович (1744-1805 рр.) закінчив Київську академію й Петербурзьку госпітальну школу, служив спочатку полковим лікарем. У 1780 р. він одержав докторський диплом у Лейдені. Після цього він працював в Україні. Йому належить багато праць російською і французькою мовами, присвячених дослідженню чуми. Він довів, що чума не переноситься міазмами, які виникають внаслідок гниття різних органічних речовин, як було визнано тогочасною наукою, а передається при безпосередньому контакті з хворим. Він пропонував запобіжне щеплення проти чуми для медичних працівників; розробив нові методи ізоляції й дезінфекції під час чумних епідемій; мікроскопічними дослідженнями намагався знайти збудник чуми; ввів новий метод лікування чуми зміцнюючими лікувальними засобами на організм, а не кровопусканням. Кількість тих, хто видужав в госпітальях, де працював Д. Самойлович, дорівнювала 49 відсоткам - число досі незнане. Його було обрано членом 12 іноземних академій. Олександр Шумлянський (1748-1795 рр.) захистив 1793 р. у Страсбурзькому університеті дисертацію, присвячену будові нирок. За допомогою нових для того часу методів наповнення судин і мікроскопа він першим описав мальпігієве тільце, встановив, що воно є не

залозою, як вважали тоді науковці, а судинним клубочком - *glomerulus*. Він зазначав, що гломерули мають навколо себе і "кільцеву межу" - оболонку, яку через 57 років більш досконало, вдруге описав англійський вчений Боумен. У своїй дисертації О. Шумлянський описав і подав малюнок сечових каналців, що утворюють петлю, яка в другій половині XIX ст. знову була описана Генле і в науці дістала лише його ім'я. Шумлянський довів, що ці каналці не сполучаються з артеріальними капілярами, як вважали інші анатоми. Брат Олександра Шумлянського Павло Шумлянський був першим професором хірургії у Харківському університеті. Мартин Тереховський (1740-1796 рр.) захистив у Страсбурзі докторську дисертацію, в якій довів, що мікроорганізми у воді не виникають самостійно, а заносяться ззовні. О. Шумлянський і М. Тереховський розробили проект перетворення госпітальних шкіл у медико-хірургічні училища. За реформою 1786 р., програми медичних шкіл були наближені до програм медичних факультетів, але справжніми вищими закладами вони стали тільки після перетворення їх у 1798 р. у медико-хірургічні академії, які були відкриті у Петербурзі і Москві. За статутом медико-хірургічних училищ, випускникам-відмінникам Медична канцелярія могла присуджувати ступінь доктора медицини. Нестор Максимович-Амбодик (1744-1812 рр.) закінчив Київську академію і Петербурзьку госпітальну школу, одержав докторський диплом у Страсбурзі. Протягом 24 років викладав акушерство вперше російською мовою в медичних школах Петербурга, написав перший в країні підручник з акушерства "Искусство повивання, или Наука о бабичьем деле". Він ще видав книгу з власними малюнками "Врачебное веществословие или Описание целительных растений", "Анатомо-физиологический словарь", підручник з ботаніки, ботанічний словник. Він також вів наполегливу боротьбу із засиллям іноземних лікарів, які обіймали керівні посади. Повітові лікарі виявляли вогнища інфекційних захворювань, поширених в ті часи в селах, - сифілісу, цинги тощо. Перші приватні аптеки в Києві було відкрито у 1728 р., у Глухові - у 1743 р.

Лейденська школа. Ятрохіміки 3 кінця XVI ст. передовою країною в економічному і культурному відношенні в Європі стають Нідерланди (Голландія). Антверпен і Амстердам - центрами світової торгівлі. Науковим центром Нідерландів стає університет у Лейдені, заснований у 1575 р. Першими видатними викладачами цього університету були професори Падуанського університету або його випускники. З професорів Лейденської школи світової слави набув Герман Бурхав (Бурхаве) (1668-1738 рр.). Герман Бурхаве - голландський лікар, ботанік і хімік. Народився у Форхауті, передмісті Лейдена, де його батько, фламандець, був пастором. З 1684 р. Герман почав слухати в Лейденському університеті лекції з філософії, риторики, латинської, грецької, старосєврейської і халдейської мов, а також з природничої історії, математики, фізики. У 1690 р. Бурхаве одержав ступінь доктора філософії і приступив до вивчення богослов'я, медицини і хімії. У 1693 р. став доктором медицини. Розвиток теоретичної та клінічної медицини в Англії Найраніше в Лондоні виникли бюлетені смертності, які згодом почали вести не тільки під час епідемій, а й регулярно. Великою подією, що ознаменувалася в історії медицини, став

фактичний початок демографічної і санітарної статистики (називали її тоді "політичною арифметикою"). Джоном Граунтом (1620-1674 рр.) було вивчено й узагальнено лондонські бюлетені. На основі цього Граунт опублікував книгу "Природничі і політичні спостереження, зроблені над бюлетенями смертності, головним чином, за їх відношення до управління, релігії, росту, повітря, хвороби та іншого у місті Лондоні" (1662 р.). Багато допомагав йому Вільям Петті (1623-1687 рр.) -учений, лікар, економіст, член Королівського товариства. Петті звернув увагу на рід занять померлих. Ним було встановлено стандарт здоров'я на підставі зіставлення числа "хрещених" (народжених) і похованих. Використовуючи цей стандарт, він порівнював багатства міст Лондона, Дубліна, Парижа. Томас Вілізій - англійський анатом і лікар, учень Гарвея. Освіту отримав в Оксфордському університеті, де з 1660 р. очолював кафедру натурфілософії. У 1666 р. переїхав до Лондона. Він був одним з найталановитіших медиків Англії. Вілізій поєднував практичну роботу лікаря з діяльністю вченого. Відомим клініцистом у ті часи був Томас Сиденгам (1642-1689 рр.). Томас Сиденгам - англійський лікар, основоположник клінічної медицини. Три роки з невеликими перервами Томас воював як рядовий кавалерист кромвелівських військ. Повернувшись наприкінці 1646 р. у звільнений від роялістів Оксфорд, він вирішив стати лікарем. У 1649 р. Томасу вручили диплом бакалавра медицини, він став членом Оксфордської лікарської колегії "Всіх святих". Свої знання удосконалював у Монпельє. Особливо цікавили його в цей період питання гігієни. Раніше за інших Сиденгам зрозумів велике значення доброї настрою і для лікаря, і для хворого. Сиденгам — один з небагатьох учених XVII ст., які чітко розрізняли гострі і хронічні захворювання. Великий внесок зробив Сиденгам у вивчення нервово-психічних захворювань. Достойним представником медичної школи Англії свого часу був Едвард Дженнер (1719-1823 рр.) - лікар, що започаткував щеплення проти віспи. Розпочавши з 1773 р. самостійну лікарську практику, він звернув увагу на думку, яка була популярною серед населення, про те, що люди, які перехворіли коров'ячою віспою, не хворіють натуральною віспою. Медицина в Німеччині Найвідсталішою із західноєвропейських країн у XVII-XVIII ст. була Німеччина, яка зазнала великих втрат за часів тридцятилітньої війни. За цей період загинуло три четверти населення країни. Георг Ернест Шталь (1660-1734 рр.) - німецький хімік і популярний лікар свого часу, був лейб-медиком короля Пруссії. Він не любив анатомії, вважав її непотрібною і навіть шкідливою. Однак, за словами А. Галлера, Шталь зробив багато цінного в анатомії внутрішніх органів, відкривши анастомози між судинами матки і очеревини. У чотиритомному творі А. Галлера "Бібліотека медика-практика" дано перелік 250 праць Штала. Разом з тим, у Німеччині, яка мала тісні зв'язки з університетами Італії і Голландії, пробивали собі шляхи і нові течії. Фрідріх Гофман (1660-1742 рр.) є прикладом цих змін. Фрідріх Гофман - німецький лікар, філософ, математик. Медицину вивчав в Ієнському університеті, де в 1683 р. одержав ступінь доктора. При лікуванні хворих Гофман широко застосовував дієту, кровопускання, мінеральні води. Він запропонував лікувальні засоби: краплі, бальзам, еліксир, яким присвоєно його ім'я. Видатні вчені-медики Швейцарії Альбрехт Віктор Галлер (1708-1777 рр.) -

швейцарський натураліст, лікар, фізіолог і ембріолог, філософ і письменник, почесний член багатьох академій наук. Працездатність і продуктивність Галлера були просто таки фантастичними. Його літературна спадщина включає 740 книг і статей з анатомії, ботаніки, геології, гінекології, теоретичної і судової медицини, фармакології, фізіології, ембріології. Вирішив присвятити себе медицині. У віці дев'ятнадцяти років захистив докторську дисертацію, у якій довів помилку, допущену одним з професорів у Галле (заперечив "відкриття" анатомом Кошвіцем нової протоки слинної залози у людини). Удосконалював свої знання у Кембриджі та Оксфорді, познайомився з санітарногігієнічною службою Англії, з 1727 р. працював лікарем у паризькій лікарні "Шаріте". Під впливом лекцій Ж. Вінслоу зацікавився проблемами акушерства, гінекології, ембріології та аналізом причин вродливості у тварин і людини. Заснування Паризької хірургічної академії Як зазначалося вище, при пануванні схоластичного викладання на медичних факультетах хірурги вважалися лише допоміжними медичними працівниками. Навіть тих, хто закінчував хірургічну школу - коледж в Парижі не вважали лікарями. Основна маса хірургів навчалась не в школах, а в майстернях цирульників. Постійні війни, в зв'язку з якими виникла потреба в хірургах, піднесли значення їх в очах населення і правлячих кіл. Жюльєн Ламетрі (1709-1751 рр.) - французький лікар, філософ, письменник, член Берлінської академії наук (1748 р.). Дитинство Жюльєна минало у Бретані, у невеликому портовому місті Сен-Мало. Батько його був купцем-судновласником. Мати, до заміжжя, - власниця крамниці лікарських трав. " У Сен-Мало не було навчальних закладів, тому юний Жюльєн закінчив кращий у країні Паризький коледж д'Акур. Навчаючись, він проявив жагучий інтерес до природознавства, який надалі вже ніколи не згасав. Здобувши середню освіту, вісімнадцятирічний Ламетрі вирішив стати лікарем. Медичну та філософську освіту Ламетрі здобув у Паризькому університеті, який у Франції вважали одним з найкращих, але сам він був невисокої думки про отримані ним знання. Ще студентом Жюльєн розумів, що в інших країнах теорія і практика пішли далеко вперед. Видатним представником французького механістичного матеріалізму є лікар П'єр Кабаніс, який працював у період французької буржуазної революції кінця XVIII ст. і був її активним учасником. Він брав участь у перебудові лікувальних закладів і медичної освіти. Він визначав такі завдання підготовки спеціалістів: "...учні вивчатимуть анатомію на секціях, хімію - роблячи досліди, фармацію - готуючи ліки, практичну медицину - здійснюючи догляд за хворими...". Кабаніс та його однодумці стояли на висоті природознавства свого часу. Велика заслуга Кабаніса - в його намаганнях створити загальну матеріалістичну теорію медицини, що ґрунтувалася на досягненнях природничих наук, довести її науковий характер. На загальний розвиток медицини мали значний вплив; праці сучасника Кабаніса Марі Біша. Марі Біша (1771-1802 рр.) - син провінційного лікаря. У часи французької революції працював помічником польового хірурга; У своїх працях "Загальна анатомія пристосована до фізіології", "Фізіологічні дослідження про життя та смерть" Біша гостро виступав проти анімізму Штала, проти віталістів. За Бішем, усі явища відбуваються за законами природи, а не як процеси суто механічні чи хімічні. Він звернув увагу на існування взаємного зв'язку функцій

організму: "У живих тілах усе пов'язане, - писав він, - зчеплене такою мірою, що порушення функцій в якій-небудь частині неминуче відбивається на всіх інших". Заслуга Біша в тому, що він намагався шляхом наполегливих дослідів, а не змоглих міркувань встановити певні положення, закони, за якими відбуваються фізіологічні явища. Справу Біша продовжували Леопольд Ауенбруггер, Лаеннок, Дюпюїтрен. Леопольд Ауенбруггер (1722-1809 рр.) після семирічної наполегливої роботи в 1761 р. у Відні опублікував працю під назвою "Новий винахід: через перкусію грудної клітки людини виявляти ознаки прихованих внутрішніх грудних хвороб". У цій праці він звертався до колег: "Я подаю тобі винайдений мною новий спосіб для виявлення захворювань. Він складається з вистукування грудної клітки людини, яке внаслідок зміни звучання тону»⁵ дає уявлення про внутрішній стан її...". Рене Лаеннек, використовуючи перкусію при дослідженні органів грудної клітки, доповнив її ще вислуховуванням вухом, а пізніше бочкою-стетоскопом. Він видав свою працю "Трактат про середню аускультацию». Він описав клініку перитоніту, цирозу печінки. Велика історична заслуга Лаеннека в тому, що він відкрив аускультацию і дав патологоанатоме пояснення ознак, які можна виявити за допомогою цього методу.

Італійська медична школа. Чималий внесок в розвиток медицини XVII-XVIII ст. зробили італійські вчені. Серед багатьох науковців, як наприклад, треба відзначити Галілео Галілея, Марчело Мальпігі, Джованні Батіста Моргань, Бернардіно Ромацціні. Галілео Галілей (1546-1642 рр.) – уродженець міста Пізи, належав до знатної флорентійської родини. Батько Галілея, Вінченцо, був відомим музикантом. Галілей увійшов в історію науки як великий італійський астроном, математик, фізик, механік, філософ, винахідник, один з основоположників природознавства. Марчелло Мальпігі (1628-1694 рр.) - італійський лікар, анатом і натураліст, один із засновників мікроскопічної анатомії, член Лондонського королівського товариства. Закінчив Болонський університет, де в 1653 р. одержав ступінь доктора медицини. У 1661 р. у трактаті про анатомічне дослідження легень Мальпігі перший описав "волосні судини", тобто капілярний кровообіг.

Джованні Батіста Морганьї (1682-1771 рр.) - італійський лікар, анатом і хірург, один з основоположників патологічної анатомії. Високообдарований від природи, Морганьї у дев'ятнадцятирічному віці одержав ступінь доктора філософії і доктора медицини. Та найбільше вчений цікавився патологічними змінами у різних частинах тіла. Зібрані про це дані Морганьї узагальнив у шеститомному дослідженні "Про місцезнаходження і причини хвороб, виявлених анатомом". Бернардіно Ромацціні (1633-1714 рр.) - італійський учений, лікар, основоположник гігієни праці та професійної патології, який був одним з відомих представників епохи яскравих подій і великих відкриттів. У Пармському університеті, вивчав філософію, а пізніше медицину. В 1659 р. Ромацціні отримав ступінь доктора медицини. Ромацціні протягом багатьох років вивчав працю робітників різних професій, ремісників. Він спостерігав за ними безпосередньо в шахтах, майстернях, кузнях. Відзначився і Гергард Ван Світен (1700-1772 рр.). Йому належить почесна роль реорганізатора викладання

медицини у Віденському університеті за зразком Лейденського університету, медико-санітарної справи в цілій Австрії. Світен організував при медичному факультеті ботанічний сад, хімічні лабораторії, клініку на 12 ліжок, ввів практичні методи навчання. Пізніше очолив державний відділ медико-санітарних справ Австрії. При ньому в 1765 р. австрійською владою була заснована медична поліція. Медична справа в Росії Становлення та розвиток сестринської справи в Росії починається з епохи Івана Грозного. "Стоглавий собор" у 1551 році прийняв рішення про організацію державного піклування про хворих, немічних та калік. Догляд в притулках ("богадельнях") здійснювався особами, які не мали жодної медичної підготовки. Згодом готували лікарів в Росії. Для цього в 1707 р. за наказом Петра I збудовано в Москві госпіталь, при якому відкрито школу для підготовки лікарів. Керував школою близько 30 років видатний ісландський лікар М. Бідлоо. Пізніше госпітальні школи були засновані в Петербурзі, Кронштадті, Україні і так далі. У цих школах навчання теоретичне поєднувалось з практичними. Реформи Павла Захаровича Кондоїді (1710-1760 рр.) в галузі медичної освіти передбачали введення в програми медичних шкіл вивчення фізіології, жіночих хвороб та акушерства, розширення клінічного навчання біля ліжка хворих. Були створені школи "бабичьего дела" в Петербурзі та Москві. У 1762 р. вийшов у світ перший російський підручник для бабок-повитух. У 1785 р. був відкритий Повивальний інститут в Петербурзі для професійної підготовки бабок-повитух. У кінці XVIII ст. відбувається чіткий поділ медичної освіти на лікарську та підлікарську (фельдшерську). Найпершим російським професором в госпітальних школах був син селянина Щепкін К.І. Костянтин Іванович Щепкін (1728-1770 рр.) - лікар, хірург, анатом, ботанік і фармаколог. Вчився в Київській духовній академії (1742-1748 рр.), потім в університетах Польщі, Італії, Греції. З медициною почав знайомитись в 1748 році в Болонському університеті. У 1762 р. К.І. Щепкін став першим російським професором госпітальної школи при Московському сухопутному шпиталі. Він викладав анатомію, хірургію, клінічну медицину, фармакологію (строк навчання у школах змінювався від 5 до 10 років). Він першим в Росії під час читання лекцій з анатомії почав використовувати мікроскопічні препарати. Велику увагу Щепкін звертав на фармакологічну підготовку медиків. На лекціях демонстрував фармакологічні препарати, ввів викладання рецептури і практику в аптеці. У середині XVIII століття жіночий догляд за хворими - почав здійснюватись і в цивільних лікарнях.

ЗАВДАННЯ:

Скласти перелік питань з короткими відповідями для проведення вебінару .